

מקורות לעיון במס' בבא בתרא: פרק יש נוחלין

דף ד

מרחשון תש"ע

מ. זילברמן

(קטו): ירושת ישראל קודם מתן תורה. איתא בגמ' נחלה ממשמשת והולכת עד ראובן ולימא עד יעקב גמירי דלא כלה שבטא, ע"כ. ובקוב"ש (אות שנט) העיר דמהגמ' משמע כשיטת הרמב"ן (פרשת אמור כה, י) בענין מעמדם של בני ישראל קודם מתן תורה. דאיתא בתורת כהנים (הובא גם ברש"י עה"ת) דהמקלל נתגייר. והרמב"ן הביא שיטת הצרפתים שנצטרך לגייר כי קודם מתן תורה הוולד הלך אחר הזכר כאומות העולם, וכשגדל המקלל הוא נתגייר לדעתו. והרמב"ן עצמו חולק על הצרפתים, ופירש דלא היה צורך לגירות בפועל, אלא הכוונה לזה שנדבק בישראל, דמזמן שאברהם אבינו נימול נחשבו זרעו כישראלים גמורים. והרי אילו קודם מתן תורה היה דין בני ישראל כבני נח לענין ירושה ורק בשעת מתן תורה נעשו כגרים לענין יחוס ונחלה, לא היו ראובן ויעקב יכולים לירש.

כתב הרמב"ם (פ"ו נחלות ה"ט), "הגוי יורש את אביו מן התורה אבל שאר ירושותיהן מניחין אותן לפי מנהגם". [כן איתא בגמ' קידושין יז: אמר רבא דבר תורה עכו"ם יורש את אביו שנאמר וחשב עם קוניהו ולא אם יורשי קוניהו מכלל דאית לי יורשים, ע"כ. ובקוב"ש (ב"ב אות שנח) הציע דיסוד זה מצינו בקרא ויאמר אברהם הן לי לא נתת זרע ובן משק ביתי יורש אותי. ובודאי דלא היה לאליעזר עבד אברהם שום דין יורש אצלו, אלא הכוונה דכיון דלא היו לאברהם יורשים והנכסים יהיו הפקר, ממילא אליעזר יזכה בהם. ואילו לבן נח (ולכו"ע אברהם קודם שנימול היה לו דין בן נח) שאר קרובים יורשים הלא היו לאברהם עוד קרובים.] והעיר ר' שמואל רוזובסקי (שיעורי ר' שמואל אות לה) דצ"ל דהרמב"ם ס"ל כהרמב"ן דקודם מתן תורה הי' לבני ישראל דין ישראלים לגבי דין נחלה, דאם בן נח רק יורש את אביו, ואמרינן דנחלה ממשמשת והולכת עד ראובן, ע"כ דקודם מתן תורה כבר יצאו מכלל בני נח.

ואפשר דהצרפתים ס"ל דאף באומות העולם יש שאר דיני ירושה, ודלא כהרמב"ם. ודעה זו מצינו במאירי (קידושין יז: ד"ה הגוי), שכתב, "הגוי אע"פ שהוא מעובדי האלילים ומן האמונות הקדומות שלא היו גדורות בדרכי הדתות הרי הוא בכלל ירושה של תורה וירש את אביו ושאר מורישיו". [אך ראה בשו"ת מנחת שלמה קמא סי' פו בדעת המאירי דאין הפשט שמחוייבים אומות העולם להוריש כסדר נחלות ישראל, דלא נסתבר שניתן סדר נחלות שלנו לאומות העולם, אלא דהיכא דאין בן לא אמרינן דנכסי המת נעשים הפקר, ולכן יכולים אומות העולם לשפוט בדבר לפי נימוסיהם.] ובחי' ר' שמואל הציע דאפשר דהצרפתים יסברו דאף דאין אומות העולם מורישים אלא לבניהם, יש לבני נח דין ירושת משמוש להוריש לישראל. ע"ש.

התבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – ירושת הבעל